

УДК 343.14:351.745.7:343.974

Сергєєва Діана Борисівна –
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії
внутрішніх справ

До визначення поняття “доказу” за чинним КПК України

У статті розглядаються дискусійні питання щодо визначення поняття “доказу” за чинним Кримінально-процесуальним кодексом України. Висвітлено власний авторський підхід до визначення поняття та змісту доказів та удосконалення їх нормативно-правового визначення у кримінально-процесуальному законодавстві.

Ключові слова: докази, факти, фактичні дані, джерела доказів, злочини, організована злочинність.

Для підвищення ефективності боротьби зі злочинністю, й особливо з її організованими формами, важливою є подальша розробка теорії доказів, оскільки саме вона є методологічною основою для розробки нових сучасних засобів боротьби зі злочинністю. Водночас, попри важливе значення теорії доказів для кримінального процесу, те, що вона протягом більш ніж півтора століття поповнюється новими знаннями завдяки застосуванню філософських, інформаційних, логічних та інших, у тому числі нетрадиційних методів пізнання, значна кількість її проблем залишається невирішеною, у тому числі й щодо визначення самого поняття доказу.

Незважаючи на значення доказу в кримінальній справі як фундаментальну категорію кримінального процесу та його нормативно-правове визначення у ст. 65 КПК України, поняття і зміст цієї категорії продовжують залишатися дискусійними в теорії, що негативно відображається на практиці, оскільки, неправильно й неоднозначно розуміючи поняття і зміст доказів, практичні працівники стикаються з певними труднощами в процесі доказування, що є основним змістом кримінально-процесуальної діяльності. Неоднозначне розуміння поняття та змісту доказів у кримінальній справі практичними працівниками обумовлюється, перш за все, неоднозначним їх трактуванням

у науковій, навчальній літературі, зокрема в науково-практичних коментарях кримінально-процесуального законодавства.

Проблеми теорії доказів узагалі та окремих її інститутів були предметом наукових досліджень плеяди видатних українських і зарубіжних процесуалістів, зокрема В. Д. Арсеньєва, А. Р. Белкіна, Р. С. Белкіна, В. В. Гевка, В. П. Гмирка, М. М. Гродзинського, Ю. М. Грошевого, В. Я. Дорохова, В. С. Зеленецького, В. М. Іщенко, Л. М. Карнеєвої, О. М. Ларіна, О. В. Левченко, П. А. Лупинської, М. М. Михесенка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, М. В. Салтевського, Н. В. Сібілдової, С. М. Стахівського, М. С. Строговича, Ф. Н. Фаткулліна, С. А. Шейфера та ін. Попри значну кількість наукових досліджень, можна констатувати наявність суттєвих розбіжностей думок правознавців у багатьох принципових питаннях доказового права, що призводить до неоднозначності закріплення окремих його категорій у законодавстві, неоднакового їх розуміння правозастосовниками і, як наслідок, до неефективності кримінальної юстиції та судово-слідчих помилок, що порушують права людини.

Метою статті є висвітлення власного підходу до визначення поняття та змісту доказів й удосконалення їх нормативно-правового визначення у кримінально-процесуальному законодавстві.

На сьогодні в теорії доказів немає єдності думок щодо поняття доказів та їх змісту. Зокрема, прихильники однієї точки зору вважають, що у кримінальному процесі доказами можуть бути лише факти, обставини, за допомогою яких встановлюється злочин, і особа, яка його вчинила [1, с. 135–143]. Прихильники іншої точки зору вважають, що доказами є лише відомості про факти (фактичні дані), джерела ж доказів, зазначені в кримінально-процесуальному законі, до поняття доказів не входять, а мають самостійне значення [2, с. 10 ; 3, с. 99, 102 ; 4, с. 6 ; 5, с. 111 ; 6, с. 77]. Окремі науковці пропонують відмовитися від термінів “відомості про факти”, “фактичні дані” та сформулювати зміст судових доказів через науковий термін “інформація” [7]. Так, М. В. Салтевський запропонував використати це положення в новому КПК України як таке, що, на його думку, відповідає сучасному розвитку кібернетики, інформатики та інформатизації всієї соціальної діяльності, в тому числі й правоохоронної, виклавши його так: “Доказами у кримінальних справах є всяка (будь-яка) інформація, які міститься (відображена) в матеріальних джерелах, що знаходяться у причинно-наслідковому зв’язку з обставинами, які є об’єктом доказування та які зібрані у порядку, що регламентується чинним Кодексом” [8].

Існує думка, що поняття “доказ” має два значення. Ця концепція отримала в науковій літературі назву “подвійного розуміння доказу”. Її прибічники, зокрема В. Д. Арсеньєв, М. М. Гродзинський, Л. Д. Кокорев, Н. П. Кузнецов, М. С. Строгович та ін. вважають доказами, по-

перше, ті факти, на основі яких встановлюється злочин або його відсутність, винуватість чи невинуватість тієї чи іншої особи в його вчиненні та інші обставини справи, від яких залежить ступінь відповідальності цієї особи. По-друге, ті передбачені законом джерела, з яких слідство й суд отримують відомості про факти, що мають значення для справи й за допомогою яких вони ці факти встановлюють.

Значного поширення набула концепція розуміння доказу як єдності фактичних даних та їх процесуального джерела, яка, на наш погляд, найбільш чітко відображає гносеологічну сутність доказу в кримінальному процесі. Проте, прибічники цієї точки зору, зокрема В. І. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, В. Я. Дорохов, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, Н. В. Сибільова, М. Є. Шумило та ін., також висловлюють принципові розбіжності у поглядах, насамперед, щодо джерел доказів, джерел фактичних даних та їх співвідношення.

Аналіз висловлених точок зору дає підстави для висновку, що основною причиною розбіжностей поглядів на поняття доказів у сучасному кримінальному процесі є відсутність єдності думок щодо їх гносеологічної та правової природи.

На наш погляд, для правильного розуміння доказу в кримінальній справі слід виходити з того, що будь-яка злочинна подія за законами відображення утворює сліди на матеріальних об'єктах речового походження. І сама подія, і її сліди є фактами об'єктивної дійсності. Утворені злочиною сліди є джерелами інформації про злочин, які в теорії кримінального процесу називаються ще й фактичними даними (даними про факти, відомостями про факти), які відповідно до ч. 1 ст. 65 КПК України (де зазначається, що доказами в кримінальній справі є “всі фактичні дані”) утворюють зміст доказів.

У процесуальній літературі не склалося єдності думок щодо змісту фактичних даних. Одні вчені вважають, що фактичні дані – це лише факти [9, с. 290]. На думку інших, – це лише відомості про факти, а не самі факти [3, с. 99, 102]. Крім того, висловлюється думка, що це як відомості про факти, так і доказові факти [10, с. 102]. Так, Р. Д. Рахунів зазначає, що, говорячи про “фактичні дані”, законодавець мав на увазі не відомості про факти, а власне факти. Розглядаючи “фактичні дані” як “фактично дане”, тобто об'єктивно наявне, він резюмує: “мова йде про факти”. На його думку, розуміння доказів як відомостей про факти суперечить законодавству, яке вимагає, щоб винність особи підтверджувалася реальними фактами [11, с. 96–99].

Спираючись на здобутки теорії інформації, Ф. Н. Фаткуллін тлумачить “фактичні дані” як “фактичну інформацію”. Інформаційну природу відомостей він визнає очевидною та беззаперечною, проте додатково зазначає, що поняттям “інформація” охоплюються не лише по-

відомлення, за допомогою яких люди передають знання одне одному, а й будь-які матеріальні об'єкти, що свідчать про певні аспекти буття, тому матеріальні сліди злочину та інші доказові факти можуть і мають розглядатися як фактична інформація про обставини справи. З урахуванням наведеного Ф. Н. Фаткуллін при науковому тлумаченні поняття “фактичні дані” вважає за доцільне говорити і про відомості, і про доказові факти [3, с. 72].

П. С. Елькінд з цього приводу зазначає, що факти, які відшуковуються, пізнаються й опосередковано: через відомості про факти й обставини минулого, які не збереглися, і безпосередньо – через факти й обставини теперішнього, причинно пов'язані з минулим, наприклад речові докази, дані, що характеризують особу суб'єкта злочину після його вчинення. “Фактичні дані” – це й відомості про факти, й самі факти (встановлені, ті, що є засобом пізнання інших обставин і фактів, які ще не встановлені, але підлягають пізнанню) [10, с. 101–102].

На нашу думку, в ході прийняття рішення у кримінальній справі при обґрунтуванні достовірності набутого знання про об'єктивну реальність, яка є об'єктом кримінально-процесуального пізнання, орган дізнання, слідчий і суд оперують як відомостями про факти, так і самими “фактами” (“обставинами”), проте визнання доказами як фактичних даних (відомостей), так і самих фактів суперечить не лише гносеології, а й закону, оскільки у кримінальному судочинстві важливо точно розрізнити “обставини” (“факти”), що підлягають доказуванню у кримінальній справі, й відомості (дані про ці факти, фактичні дані), на підставі яких ці факти (обставини) встановлюються.

Факти безвідносно до доказування – це об'єктивна реальність, яка існує незалежно від людини. Однак для того, щоб відомості про цей факт могли бути використані в доказуванні, він повинен бути пізнаний кримінально-процесуальними засобами, включений до сфери кримінально-процесуального доказування уповноваженою на це особою (органом дізнання, слідчим, судом). Тому слід погодитися з В. Я. Дороховим, що фактичними даними є набуті із законних джерел відомості про факти, а не власне факти й обставини [12, с. 115].

Таким чином, фактичні дані, як відомості (інформація) про факти (обставини злочину), являють собою основу для одержання доказів. Однак вони стають доказами не автоматично, навіть за умови отримання їх із встановлених законом джерел, відповідно до визначеної кримінально-процесуальним законом для кожного з їх видів форми, а лише після визнання їх доказами особою, у провадженні якої перебуває кримінальна справа. Саме з цього моменту сукупність фактичних даних та їх джерел набуває статусу доказу в кримінальній справі.

Виходячи з цього, необґрунтованим є твердження, що докази виникають безпосередньо з моменту вчинення злочину, або лише після проведення слідчих і судових дій, або лише після винесення постанови про закриття справи, складання обвинувального висновку чи винесення вироку суду.

Якщо злочинна подія та утворені нею сліди є об'єктивними категоріями, які не залежать від суб'єкта їх пізнання, то фактичні дані, на наш погляд, є категорією суб'єктивною, оскільки ці дані сприймаються конкретно особою (суб'єктом). Суб'єктивний характер мають і докази у кримінальній справі, змістом яких є фактичні дані, що сприйняті через їх джерела суб'єктом, який веде кримінальний процес, на що справедливо вказував В. Я. Дорохов [12, с. 113]. Суб'єктивний характер сприйняття фактичних даних і визнання їх доказами уповноваженим суб'єктом кримінального процесу є однією з причин судово-слідчих помилок.

У цьому аспекті вважаємо непереконливою думку тих науковців, які стверджують, що фактичні дані є об'єктивними за своєю природою, тобто є “відповідним відбиттям окремих сторін злочину, які існують незалежно від органів і методів, за допомогою яких здійснюється їх виявлення та збір” [13, с. 10], оскільки вона не відповідає гносеологічній і правовій природі цієї категорії.

Виходячи із зазначеного, вважаємо, що в новому КПК України при визначенні поняття доказів у кримінальній справі має бути залишений термін “всякі фактичні дані”, який відповідає змісту всіх видів доказів у кримінальній справі.

Виходячи із розуміння доказу як єдності фактичних даних та їх процесуального джерела, на наш погляд, необхідно розглянути сутність і співвідношення “джерел доказів” і “джерел фактичних даних”, які нерідко окремі науковці й практики ототожнюють або дають їм необґрунтовані визначення.

Як зазначалося вище, злочинна подія як прояв об'єктивної дійсності взаємодіє з навколишнім середовищем, викликаючи різноманітні зміни матеріальних об'єктів і зв'язків між ними. Наслідком цієї події є утворення слідів на матеріальних об'єктах речового походження. У слідах події злочину відображаються ознаки особи, яка його вчинила, а також тих предметів, які нею були застосовані під час учинення злочину, ознаки самої події злочину.

Таким чином, безпосереднім джерелом слідів злочину в загальному розумінні є суспільно небезпечний вплив особи, яка вчинила злочин, поведінка якої проявляється у формі дії або бездіяльності, на об'єктивну дійсність, взаємодія предметів і станів, тобто сама подія злочину.

Оскільки пізнання події злочину в кримінальному процесі має ретроспективний характер і подію злочину можна пізнавати лише за її

слідами, то сліди, що утворилися в результаті події злочину, також є джерелами інформації фактичних даних. У широкому розумінні джерелами фактичних даних є як сама подія злочину, так і сліди, що утворилися в результаті його вчинення. Подія злочину, як і її сліди, є категорією об'єктивною. Вони можуть бути пізнані за допомогою будь-яких джерел фактичних даних, причому кількість і види таких джерел залежать від конкретних обставин учиненого злочину чи такого злочину, що готується. Тому перед органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність і кримінальний процес, у ході виконання їхніх повноважень постає завдання відшукування джерел фактичних даних, які за певних умов можуть стати джерелами відповідних доказів.

Джерело фактичних даних може стати джерелом доказу лише в разі залучення його до кримінального процесу в установленому кримінально-процесуальним законом порядку, отримання від нього закріплених у відповідній процесуальній формі фактичних даних, що входять до предмета доказування у кримінальній справі, та визнання їх доказами відповідною уповноваженою особою. Так, наприклад, показання свідка як джерело доказів можуть виникнути в кримінальному процесі лише за умови, що особа, якій відомі певні обставини злочину, допитана як свідок відповідно до вимог КПК України (ст. ст. 68–71, 166–170, 292–293, 303–307).

Об'єкт речового походження як джерело фактичних даних може стати джерелом речового доказу лише в разі, якщо предмети, які були знаряддям учинення злочину, зберегли на собі сліди злочину або були об'єктом злочинних дій, або є грошима, цінностями чи іншими речами, нажитими злочинним шляхом, або предметами, що можуть бути засобами розкриття злочину і виявлення винних або спростування обвинувачення чи пом'якшення відповідальності (ст. 78 КПК України). Крім того, об'єкт речового походження як джерело фактичних даних може стати джерелом речового доказу лише після його огляду, докладного опису і приєднання до справи постановою слідчого чи ухвалою суду (ст. 79 КПК України).

Таким чином, джерелами доказів у кримінальній справі є передбачені ч. 2 ст. 65 КПК України показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, висновок експерта, речові докази, протоколи слідчих і судових дій, протоколи з відповідними додатками, складені уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових заходів, та інші документи, якими установлюються фактичні дані про злочин та обставини його вчинення. Виходячи з того, що доказ є єдністю фактичних даних та їх джерел, у разі визнання їх таким уповноваженою особою, джерела доказів набувають значення також і носіїв доказів, і процесуальної форми доказів, і видів доказів.

Проведений нами системно-логічний аналіз висловлених точок зору на поняття доказу в кримінальному процесі дає підстави для висновку, що найбільш обґрунтованою та такою, що відповідає його гносеологічній та правовій природі, є концепція судового доказу як єдності фактичних даних та їх процесуальних джерел, проте вона потребує певних уточнень.

Для всебічного дослідження доказу в кримінальному процесі як єдності фактичних даних та їх процесуальних джерел, як окремих елемент цієї єдності слід виділяти також і його процесуальну форму. В цьому є сенс, оскільки, навіть тоді, коли є, наприклад, сукупність фактичних даних, що вказують на наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, та їх процесуальних джерел (показання свідка, показання потерпілого, показання обвинуваченого тощо), такі фактичні дані можуть бути не визнані доказами, якщо грубо порушена процесуальна форма їх отримання чи джерело фактичних даних не відповідає вимогам, які ставляться до джерел доказів.

Процесуальна форма доказування в широкому розумінні визначається як система встановлених законом правил, відповідно до яких здійснюється доказування на всіх стадіях кримінального процесу. Вона охоплює: принципи кримінального судочинства тією мірою, в якій вони відбиті в доказовому праві й діяльності по доказуванню; поняття й інститути доказового права, побудовані відповідно до цих принципів (предмет доказування, поняття доказу, засоби доказування); особливості інститутів доказового права на окремих стадіях процесу й в деяких категоріях кримінальних справ; коло органів і осіб, які беруть участь у доказуванні, їхні права та обов'язки [14, с. 324–327].

У вузькому розумінні процесуальна форма конкретного доказу в кримінальному процесі – це встановлений порядок його отримання й закріплення у відповідному процесуальному документі, що забезпечує можливість перевірки процесу його отримання й робить його таким, що є належним і допустимим. Процесуальна форма кожного доказу має своє відображення у відповідному процесуальному документі, наприклад, протоколі допиту свідка, висновку експерта тощо.

На необхідність дотримання процесуальної форми при отриманні доказів у кримінальній справі вказується у ч. 1 ст. 65 КПК України, де зазначається, що “доказами є всякі фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку (процесуальній формі. – Д. С.)...”. Орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно-небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Загальні вимоги до процесуальної форми, наприклад, до протоколів допитів свідка, потерпілого, обвинуваченого, протоколів слідчих

і судових дій встановлені як у статтях 84–85² КПК України, так і в окремих статтях, які регламентують проведення відповідних слідчих дій для отримання цих видів доказів у кримінальній справі.

Процесуальною формою фактичних даних, які визнаються доказами у кримінальній справі, на наш погляд, є, наприклад, не показання свідка, обвинуваченого та ін. (ч. 2 ст. 65 КПК України), а протоколи їх допиту, якими засвідчені ці показання. Самі ці показання, виходячи з концепції єдності фактичних даних та їх джерел, у разі визнання їх доказами у кримінальній справі є джерелом доказів, видом доказів і засобом доказування. Але вони не можуть бути носієм і засобом передачі інформації (доказів), якими є протоколи допиту свідка.

Отже, три елементи: фактичні дані, їх джерела та процесуальна форма, маючи взаємовпливовий та взаємозалежний зв'язок, у своїй єдності становлять поняття доказу. Відсутність будь-якого із зазначених елементів, наприклад, грубе порушення процесуальної форми отримання відповідного доказу чи відсутність фактичних даних, які можуть бути визнані доказами, або їх джерела, робить доказ таким, що втрачає свою сутність.

На нерозривну єдність цих елементів доказу, на наш погляд, вказується у ст. 65 КПК України у такий спосіб: “всі фактичні дані” – зміст доказу; – “на підставі яких у визначеному законом порядку” – процесуальна форма доказу; “ці дані встановлюються: показаннями свідка, показаннями потерпілого, показаннями підозрюваного, показаннями обвинуваченого, висновком експерта, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій, протоколами з відповідними додатками, складеними уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових заходів та іншими доказами” – джерела доказів.

Проте, єдність фактичних даних, їх процесуальних джерел і процесуальної форми сама по собі ще не є доказом. Будучи категорією суб'єктивною, вона може ним стати лише тоді, коли буде визнана таким владним суб'єктом доказування (органом дізнання, слідчим, прокурором чи судом), на що також вказується у ст. 65 КПК України у такий спосіб: “орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи”.

Виходячи із розуміння доказів як єдності фактичних даних та їх джерел, отриманих у відповідній процесуальній формі, можемо зробити висновок, що визначені у ч. 2 ст. 65 КПК України показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, висновок експерта, речові докази, протоколи слідчих і судових дій, протоколи з відповідними додатками, складені уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових заходів, та інші документи є одночасно і джерелами

доказів, і видами доказів, і засобами доказування, але лише за умови, що в них містяться фактичні дані, отримані в установленій для кожного виду доказів процесуальній формі, та що ця єдність визнана доказом уповноваженою особою.

Враховуючи викладене, ми поділяємо позицію М. А. Погорецького, який вважає доказами у кримінальній справі всякі фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дзнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння та інші обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, що встановлюються із передбачених законом джерел і визнаються такими зазначеними особами за їх внутрішнім переконанням, заснованим на всебічному і повному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності [15, с. 491].

З урахуванням вищезазначеного, доцільним є у ст. 65 КПК України та у відповідній нормі нового проекту КПК України поняття доказів викласти у такій редакції:

“Доказами у кримінальній справі є всякі фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дзнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння та інші обставини, які мають значення для правильного вирішення справи.

Ці дані встановлюються показаннями свідка, показаннями потерпілого, показаннями підозрюваного, обвинуваченого, висновком експерта, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій, протоколами з відповідними додатками, складеними уповноваженими органами за результатами оперативного-розшукових заходів, та іншими документами”.

Список використаних джерел

1. Чельцов М. А. Советский уголовный процесс / М. А. Чельцов. — [изд. 4-е, исп. и перераб.]. — М. : Юрид. лит., 1962. — 503 с.
2. Белкин Р. С. Собрание, исследование и оценка доказательств. Сущность и методы / Р. С. Белкин. — М. : Наука, 1966. — 296 с.
3. Фаткуллин Ф. Н. Общие проблемы процессуального доказывания / Ф. Н. Фаткуллин. — Казань : КГУ, 1973. — 176 с.
4. Стахівський С. М. Показання свідка як джерело доказів у кримінальному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С. М. Стахівський. — К. : УАВС, 1996. — 17 с.
5. Михеєнко М. М. Поняття доказів та їх джерел у радянському кримінальному процесі / М. М. Михеєнко // Проблеми розвитку кримінального процесу в Україні : Вибрані твори. — К. : Юрінком Інтер, 1999. — С. 109–116.
6. Сівочек С. Аналіз поняття доказу в кримінальному процесі України / С. Сівочек // Право України. — 2001. — № 9. — С. 76–79.

7. Гевко В. В. Використання непроцесуальної інформації під час доказування у стадії попереднього розслідування : дис. ... канд. юрид. наук / В. В. Гевко. — К. : Укр. акад. внутр. справ України, 1996. — 174 с.

8. Салтевський М. Ще раз про поняття доказів у проекті КПК України / М. Салтевський // Право України. — 2000. — № 11. — С. 64–66.

9. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса : [в 2-х т.] / М. С. Строгович. — Т. I. Основные положения науки советского уголовного процесса. — М. : Наука, 1968. — 469 с.

10. Горский Г. Ф. Проблемы доказательств в советском уголовном процессе / Г. Ф. Горский, Л. Д. Кокорев, П. С. Элькинд. — Воронеж : Изд. Воронеж. гос. ун-та, 1978. — 303 с.

11. Рахунов Р. О понятии доказательства и главном факте доказывания / Р. Рахунов // Сов. гос-во и право. — 1965. — № 12. — С. 96–99.

12. Дорохов В. Я. Понятие доказательств в советском уголовном процессе / В. Я. Дорохов // Сов. гос-во и право. — 1965. — № 9. — С. 108–117.

13. Птицын А. Г. Основные вопросы теории и практики координации следственных действий и оперативно-розыскных мер при расследовании хищений, совершенных должностными лицами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. Г. Птицын. — Харьков, 1969. — 18 с.

14. Теория доказательств в советском уголовном процессе / Отв. ред. Н. В. Жогин. — [изд. 2-е испр. и доп.]. — М. : Юрид. лит., 1973. — 736 с.

15. Погорєцький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі : [монографія] / М. А. Погорєцький. — Х. : Арсіс, ЛТД, 2007. — 576 с.

В статье рассматриваются дискуссионные вопросы относительно определения понятия “доказательства” за действующим Криминально-процессуальным кодексом Украины. Отражен собственный авторский подход к определению понятия и содержания доказательств и усовершенствования их нормативно-правового определения в криминально-процессуальном законодательстве.

The article is dedicated to the debatable questions concerning the determination of the concept “proof” by the Code of Criminal Procedure of Ukraine. Own author approach to the determination of concept and content of proofs and the improvement of their normative-legal determination in the Criminal procedure legislation is elucidated.

Стаття надійшла до редакції журналу 13 травня 2011 року.